

**do propozycji UOKiK dotyczących zmian w formie
Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone,
zawartych w dokumencie z dnia kwietnia 2011 r. (DDK-076-46/11/KK)**

- **Uwagi wstępne**

Aktualnie istniejące problemy związane ze sposobem funkcjonowania Rejestru klauzul abuzywnych (dalej: Rejestr) prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: UOKiK) powodują, że istnieje pilna potrzeba wypracowania optymalnych i nadających się do realizacji w praktyce usprawnień działania Rejestru. Odnosząc się do propozycji przedstawionych przez UOKiK, nie sposób nie docenić podjętej inicjatywy, ale jednocześnie należy dodać, iż podział propozycji zmian na trzy odrębne opcje, w naszej ocenie nie wydaje się właściwy, gdyż z każdej opcji należałoby wybrać elementy najbardziej pożądane i połączyć je w jeden pakiet niezbędnych i uzasadnionych zmian. Ponadto, uzasadnione wydaje się wprowadzenie jeszcze innych, nie przedstawionych przez UOKiK, propozycji zmian.

- **Obowiązek sporządzania przez SOKiK uzasadnień do wydawanych wyroków (opcja II b))**

W ocenie PKPP Lewiatan, za najważniejszą i najlepszą z zaproponowanych przez UOKiK zmian, należy uznać propozycję, polegającą na wprowadzeniu obowiązku sporządzania przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: SOKiK) uzasadnień do wszystkich wyroków dotyczących uznania danych postanowień za niedozwolone (**Opcja II b))**).

Najistotniejszy bowiem problem wynikający ze stosowania Rejestru w obecnej formie, polega na tym, że częstokroć wpisane do rejestru postanowienie jest tak bardzo wyrwane z kontekstu danej umowy, że przedsiębiorca korzystający z Rejestru nie jest w stanie ocenić, co rzeczywiście stanowiło „abuzywny” element tego postanowienia i tym samym dlaczego zostało ono wpisane do Rejestru. Motywy i przesłanki uznania danej klauzuli za niedozwoloną zawarte są właśnie w uzasadnieniach do wyroków - o ile oczywiście zostały sporządzone - wydawanych przez SOKiK. Dopiero takie uzasadnienia umożliwiają przedsiębiorcom nie tylko przyjęcie do wiadomości, że nie należy używać określonych słów lub sformułowań, ale nadto pozwala również zrekonstruować i zrozumieć tok rozumowania SOKiK.

Oczywiście problem jest znacznie mniejszy, gdy pozwany złożył wniosek o sporządzenie uzasadnienia i zostało ono przygotowane, gdyż osoba korzystająca z Rejestru zawsze może zwrócić się do SOKiK-u z wnioskiem o udzielenie informacji publicznej (czyli *de facto* wnioskiem o przesłanie sporządzonego uzasadnienia). Bardziej problematyczne są jednak sprawy, w których pozwany, nie planując kwestionować orzeczenia SOKiK-u, nie wystąpił z wnioskiem o sporządzenie przez ten sąd uzasadnienia. Ponadto kwestią niezwykle istotną, jakkolwiek natury technicznej, jest to, że nawet w sprawach, w których uzasadnienie zostało sporządzone, dotarcie do jego treści w opisany wyżej sposób zwykle zajmuje sporo czasu (minimum kilka tygodni). Należy mieć bowiem na uwadze, iż SOKiK pomimo, że jest Wydziałem Sądu Okręgowego, *de facto* ma charakter quasi centralny, w tym sensie, że swoją wyłączną

właściwością do dokonywania abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych, terytorialnie obejmuje cały kraj.

W związku z powyższym, popierając inicjatywę UOKiKu zawartą w **Opcji II b)**, uważamy, iż SOKiK winien sporządzać uzasadnienia do wszystkich prawomocnych wyroków. W tym kontekście pragniemy również podkreślić, iż zbiór ten, jak również obowiązek uzasadnień winien obejmować także wyroki Sądów Apelacyjnych oraz Sądu Najwyższego, jeżeli zapadają one na podstawie wniesionych apelacji lub skarg kasacyjnych.

Ponadto postulujemy, żeby, wszystkie prawomocne wyroki wraz z uzasadnieniami dostępne były on-line. Przykładowo mógłby powstać Urzędowy Zbiór Orzecznictwa SOKiK, przynajmniej w zakresie abstrakcyjnej kontroli wzorców. Zainteresowany sprawdzałby treść klauzuli w Rejestrze i następnie przechodziłby do treści orzeczenia. W ten sposób posiadałby pełną wiedzę na temat klauzuli, jej rzeczywistej treści i kontekstu gospodarczego jak również motywów rozstrzygnięcia sądu. Wprowadzenie tych zmian wymagałoby nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W związku z powyższym, PKPP Lewiatan popiera propozycję modyfikacji w tym zakresie, polegającej na dwóch działaniach:

1) po pierwsze na wprowadzeniu obowiązku sporządzania przez SOKiK z urzędu uzasadnień do wyroków w sprawach o uznanie danej klauzuli za niedozwoloną (obowiązek winien dotyczyć również Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego),

2) po drugie na wprowadzeniu obowiązku publikacji tych uzasadnień w formie elektronicznej, chociażby na stronie UOKiK.

- **Wykreślanie przez Prezesa UOKiK klauzul zdezaktualizowanych (Opcja I b))**

Za bardzo dobry pomysł należy również uznać propozycję wypracowania procedury wykreślenia (usuwania) z rejestru postanowień, które zdezaktualizowały się na skutek zmiany stanu prawnego (**Opcja I b)**. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym brak bowiem jakiegokolwiek trybu usuwania z Rejestru raz wpisanych klauzul. Może to w przyszłości skutkować sytuacją – a prawdopodobnie już tak jest -, w której klauzula nie spełniająca warunków uznania jej za niedozwoloną będzie nadal figurowała w Rejestrze, właśnie ze względu na brak jakiegokolwiek trybu jego „oczyszczenia”. Uważamy, iż tryb usuwania klauzul z rejestru zaproponowany przez Prezesa UOKiKu jest słuszny. Nie widzimy przeszkód, ażeby do ustawowych zadań Prezesa UOKiK dodać obowiązek dbania o aktualność Rejestru i wpisanych do niego klauzul, tj. do dokonywania okresowych weryfikacji i w konsekwencji przedkładania propozycji wykreślenia danych klauzul z Rejestru. Wydaje się wręcz, że wprowadzenie do Rejestru takiej funkcji „wentylu bezpieczeństwa” jest nieodzowne (z uwagi na przepełnienie Rejestru danymi nieczytelnymi i nie przystającymi do zmienionego stanu prawnego). W razie stwierdzenia, że któraś z klauzul w świetle obowiązujących przepisów nie jest już abuzywna, Prezes UOKiK byłby uprawniony lub zobowiązany do złożenia wniosku do SOKiK o wykreślenie postanowienia z Rejestru. W tym kontekście należy się zastanowić, czy formalnego wykreślenia dokonywać będzie SOKiK, na wniosek (lub rekomendację) Prezesa UOKiKu. Alternatywnym rozwiązaniem jest bowiem model, w którym SOKiK wyrażałby zgodę na wykreślenie danej klauzuli z Rejestru.

Taka zgoda – jak się wydaje - miałyby formę postanowienia wydawanego w odpowiedniej procedurze. Następnie na podstawie takiego prawomocnego postanowienia Prezes UOKiK wykreślałby daną klauzulę (postanowienie) z Rejestru. Wprowadzenie powyższych zmian wymagałoby więc nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz k.p.c.

W tym kontekście pragniemy jednak uzupełnić propozycję zmian zaproponowaną przez UOKiK. Warto bowiem dodać, że z punktu widzenia interesów przedsiębiorców porzucenie na okresowej weryfikacji zawartości Rejestru i administracyjnych konsultacjach pomiędzy Prezesem UOKiK a SOKiK w praktyce może się okazać niewystarczające. *De lege ferenda* przydatny byłby również określony tryb doraźnego wnioskowania przez przedsiębiorców o wykreślenie z Rejestru klauzul, których stosowania zaprzestano w następstwie orzeczeń SOKiK wydanych na gruncie nieaktualnego stanu prawnego i/lub w oderwaniu od ich umiejscowienia w kontekście innych postanowień wzorca. Tak więc, procedura w sprawie ewentualnego wykreślenia klauzuli z Rejestru w naszej ocenie powinna być wszczynana również na wniosek przedsiębiorcy – oczywiście przy spełnieniu określonych ustawą przesłanek (wymogów). Doprecyzowania wymagać też będzie kwestia, czy wniosek składany przez przedsiębiorcę kierowany ma być do Prezesa UOKiK, który korzystając ze swoich uprawnień będzie podejmował decyzje o wystąpieniu z wnioskiem do SOKiK, czy też przedsiębiorca bezpośrednio występowałby z wnioskiem do SOKiK.

- **Problem niejasnych klauzul abuzywnych wobec których brak jest uzasadnienia do wyroku**

Jakkolwiek PKPP Lewiatan popiera zarówno **Opcję I b)** jak również **Opcję II b)**, to w tym kontekście należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż obie propozycje, tj.: obowiązkowe sporządzanie uzasadnień wyroków SOKiK oraz procedura usuwania zdezaktualizowanych postanowień, dotyczyć będą jedynie orzeczeń i klauzul, które zostaną wydane i wpisane do Rejestru w przyszłości. W Rejestrze znajduje się jednak szereg klauzul wprowadzonych na mocy orzeczeń, co do których nie sporządzono uzasadnienia. Ocena, czy takie klauzule należy uznać za abuzywne w każdym przypadku, czy też tylko w konkretnych stanach faktycznych niekiedy jest niemożliwa. W związku z tym należałoby się zastanowić nad odpowiednią regulacją, która odnosiła by się wyłącznie do tych klauzul, które już są wpisane do Rejestru, a które z uwagi na brak uzasadnienia do wyroku są niejasne.

Oczywiście część klauzul, w przypadku których nie zostały sporządzone uzasadnienia do wyroków, mogłyby być uchylone przez SOKiK zgodnie z procedurą zaproponowaną w **Opcji I b)**, o ile oczywiście przestały być „abuzywne”. Pozostanie jednak problem, z tymi klauzulami (postanowieniami), co do których brak jest uzasadnienia SOKiK, a które, jakkolwiek w dalszym ciągu pozostają aktualne (niedozwolone), to jednocześnie są jednak niejasne i budzą wątpliwości interpretacyjne.

Jako częściowe rozwiązanie zasygnalizowanego problemu poczytujemy zmiany zaproponowane w **Opcji II a)**, polegające na uporządkowaniu Rejestru poprzez wydzielenie z niego klauzul, które ze względu na brak uzasadnienia wyroku i jednoczesną nieczytelność powodują brak możliwości zdefiniowania uznanego za niedozwolone postępowania. Uprawnienie takie można by przyznać Prezesowi UOKiK na przykład w przepisach przejściowych, bowiem byłoby to jednorazowe uprawnienie, odnoszące się do zarejestrowanych już klauzul abuzywnych, lecz niejasnych. Inne klauzule, również te, które już są wpisane do Rejestru, mogłyby być natomiast usuwane w ramach procedury przewidzianej w **Opcji I b)**, o czym była mowa wyżej. Można się

też zastanowić nad całkowitym wykreśleniem z mocy ustawy wszystkich klauzul nieczytelnych, w przypadku których brak jest uzasadnień SOKiK, choć mamy świadomość, iż jest to daleko idące rozwiązanie.

Alternatywnym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie możliwości składania wniosków o urzędowe wyjaśnienie (do UOKiK lub SOKiK) sensu danej klauzuli – swoistej „interpretacji abuzywnej” bez negatywnych konsekwencji dla pytającego (który obawia się, że stosowany przez niego wzorzec umowny zawiera treść zbliżoną do klauzuli wpisanej do Rejestru), jeżeli zaniecha on stosowania klauzuli w określonym czasie po otrzymaniu pozytywnej interpretacji. Również i w tym wypadku chodzi o klauzule niejasne, które są już wpisane do Rejestru natomiast brak jest uzasadnienia do wyroku. W przypadku bowiem klauzul umieszczanych w Rejestrze w przyszłości takie uprawnienie byłoby – jak się wydaje - zbędne z uwagi na obligatoryjne uzasadnianie wyroków (**Opcja II b**)).

Podsumowując, PKPP Lewiatan popiera propozycje zawarte w **Opcji I b) i II b)**, jednak z tym zastrzeżeniem iż koniecznym jest również rozwiązanie kwestii tych klauzul, które w dalszym ciągu pozostają aktualne, a więc niedozwolone, lecz których nie sposób zdefiniować z uwagi na brak uzasadnienia. W tym kontekście możliwe są następujące rozwiązania: 1) uchylenie takich klauzul *ex lege*, 2) przekazanie odpowiednich uprawnień Prezesowi UOKiK do ich wykreślenia, 3) urzędowe wyjaśnianie klauzul na podstawie wniosków składanych przez przedsiębiorców, lub wreszcie; 4) kombinacja rozwiązań o których mowa w ww. pkt. 2) i 3).

- **Opcja I a) i Opcja III**

Popierając propozycje zawarte w **Opcjach I b) i II b)** oraz częściowo **Opcję II a)**, pragniemy się również krótko odnieść, do tych propozycji przedstawionych przez UOKiK, które w naszej ocenie mają mniejsze znaczenie, lub są nieuzasadnione.

a) Opcja I a)

Propozycję Prezesa UOKiK skupienia się na wprowadzeniu podziału na branże, których dotyczy klauzula (**Opcja I a)** należy uznać za kwestię o mniejszym znaczeniu. Fakt, że klauzula będzie w rejestrze oznaczona jako pochodząca z branży np. turystycznej, nie ma bowiem znaczenia z punktu widzenia użytkownika Rejestru. Innymi słowy, jeżeli analogiczne do wpisanego w Rejestrze postanowienie zostanie umieszczone przykładowo w umowie bankowej, to również może ono być uznane jako abuzywne, niezależnie od tego, czy wpisana klauzula pochodzi z innej branży. Z powyższych względów podział na branże wydaje się pożądanym, lecz w kontekście innych zaproponowanych zmian, mniej istotny.

Pewnym problemem w korzystaniu z Rejestru jest natomiast jego nieprzejrzystość w takim zakresie, że *de facto* jednego zagadnienia dotyczy często kilka pozycji w Rejestrze. Dobrym rozwiązaniem byłoby umieszczanie tego rodzaju klauzul w jednym miejscu – klauzuli głównej, która jako pierwsza dotyczyła danego tematu wraz z odnośnikiem do kolejnych klauzul, które tego samego tematu dotyczą. Jeżeli bowiem różnice pomiędzy tymi klauzulami to najczęściej kwestia gramatyki czy składni – umieszczanie takich klauzul w rejestrze osobno prowadzi właśnie do nieprzejrzystości Rejestru.

b) Opcja III

Jednocześnie, propozycja UOKiK zawarta w **Opcji III** w naszej ocenie jest nieprzekonująca. Publikacja streszczeń lub wyłącznie tez uzasadnień, mogłaby stworzyć pole manewru dla publikatora, który nawet bez złych intencji, mógłby w ten sposób „okroić” lub wypaczyć istotę rzeczy, a w konsekwencji nadal nie byłoby jasne jakimi motywami kierował się SOKiK w swoim orzeczeniu. W ocenie PKPP Lewiatan, znacznie lepszym i absolutnie pożądanym rozwiązaniem jest obowiązkowe wydanie publikacja i łatwy dostęp do uzasadnień do wyroków SOKiK (**Opcja II b**). Ponadto takie rozwiązanie budzi wątpliwości w kontekście zasady podziału władz, gdyż skutkowałoby administracyjną ingerencją w treść wyroków niezależnych sądów.

- **Propozycje PKPP Lewiatan**

Mając na uwadze, iż UOKiK wyraził również zainteresowanie innymi propozycjami zmian w funkcjonowaniu Rejestru, PKPP Lewiatan pragnie skorzystać z tej okazji i w związku z tym poniżej przedstawia następujące rozwiązania:

a) Pierwsza zmiana, tym razem wychodzącą poza zakres propozycji przewidzianych przez UOKiK, postulowana przez PKPP Lewiatan, polega na uchyleniu przepisu art. 479³⁹ k.p.c. w brzmieniu: *„Z żądaniem uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone można wystąpić również wtedy, gdy pozwany zaniechał jego stosowania, jeżeli od tego zaniechania nie minęło sześć miesięcy.”* O ile bowiem zrozumiałe jest postanowienie kolejnego przepisu k.p.c. (tj.:art. 479⁴⁰), który stwierdza, że zaniechanie przez pozwanego stosowania zaskarżonego postanowienia wzorca umownego już po wytoczeniu powództwa w tej sprawie nie wpływa na bieg postępowania, o tyle zacytowany art. 479³⁹ k.p.c. nie wydaje się być uzasadniony.

Niespójność tego przepisu można przedstawić na krótkim przykładzie: SOKiK orzeka w dniu 1 stycznia 2011 r. o abuzywności pewnego postanowienia. Prezes UOKiK wpisuje je do Rejestru np. 28 lutego 2011 r. Przedsiębiorca, który stwierdził występowanie w swoich wzorcach umownych analogicznego postanowienia wykreśla je z dniem 11 marca 2010 r. Jednak mimo szybkiej reakcji przedsiębiorcy na wyrok SOKiKu, aż do 11 września 2011 r. przedsiębiorca ten może być nadal pozwany za stosowanie takiego postanowienia. Należałoby więc wykluczyć możliwość składania pozwów po dacie wpisu klauzuli do rejestru, albo uzależnić ją od wcześniejszego wezwania przedsiębiorcy do zaniechania stosowania ze względu na wpis konkretnej klauzuli do Rejestru. Kwestia ta wiąże się również z problematyką rozszerzonej mocy obowiązującej wyroków wydawanych przez SOKiK, o której mowa niżej.

Mając powyższe na uwadze PKPP Lewiatan proponuje uchylenie art. 479³⁹ k.p.c.

b) Za nieuzasadnione odstępstwo od ogólnych zasad postępowania cywilnego należy też uznać przewidzianą w art. 479⁴¹ k.p.c. niemożność wydania wyroku przez SOKiK wyłącznie na podstawie uznania powództwa. Jeżeli sprawa jest bowiem oczywista i nie budząca wątpliwości, tj. dana klauzula umowna rzeczywiście ma charakter abuzywny, a pozwany nie kwestionuje stanowiska powoda, to zasada ekonomii procesowej wskazuje, że takie rozwiązanie powinno być dopuszczalne. W tym zakresie także należałoby dokonać zmiany w art. 479⁴¹ k.p.c.

Mając powyższe na uwadze PKPP Lewiatan proponuje zmianę art. 479⁴¹ k.p.c., poprzez nadanie następującego brzmienia:

„Art. 479⁴¹. W sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone niedopuszczalne jest zawarcie ugody.”

c) Ostatni wreszcie postulat dotyczy propozycji ustawowego uregulowania/doprecyzowania kwestii, która dotychczas pomimo obowiązywania art. 479⁴³ k.p.c. wynika w dużej mierze wynika z orzecznictwa. Chodzi o kwestię tzw. rozszerzonej prawomocności wyroków uwzględniających powództwo o uznanie postanowienia wzorca umownego za niedozwolone. Warto podkreślić, iż linia orzecznicza Sądu Najwyższego w tej kwestii zmieniała się, by - jak się wydawało - ustabilizować się po podjęciu przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 13 lipca 2006 r. o sygn. III SZP 3/06.

Niemniej jednak już po przyjęciu tej uchwały inna izba Sądu Najwyższego wydała w dniu 7 października 2008 r. kolejną uchwałę w sprawie o sygn. III CZP 80/08, która w pewnym sensie jest modyfikacją uprzednio przyjętego stanowiska. W orzeczeniu tym, Sąd Najwyższy stwierdził, że: *„Rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479⁴³ w związku z art. 365 k.p.c.) nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda - w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz ochrony interesów konsumentów - przeciwko innemu przedsiębiorcy, nie biorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.”.*

Mając to na uwadze, jak również możliwość dalszych zmian stanowiska przez organy orzekające, wynikająca z zasady związania uchwałą Sądu Najwyższego tylko w sprawie, w której została wydana, PKPP Lewiatan postuluje ustawowe doprecyzowanie (w przepisach k.p.c) kwestii rozszerzonej prawomocności wyroków SOKiK-u. Taka regulacja powinna w sposób nie budzący wątpliwości określić zarówno zakres przedmiotowy, jak i podmiotowy tej „rozszerzonej prawomocności” oraz jej skutki. Zaletą takiego rozwiązania byłoby usunięcie wątpliwości w tym zakresie istniejących nie tylko w praktyce stosowania prawa, ale także w doktrynie prawa. Stoimy na stanowisku, iż nie ma potrzeby prowadzenia kolejnych postępowań o uznanie odpowiedniej klauzuli jako niedozwolonej, jeżeli klauzula taka wpisana już jest do Rejestru.

Mając powyższe na uwadze należy jednak bardzo wyraźnie podkreślić, iż ewentualne uregulowanie przedmiotowej kwestii w sposób bardziej precyzyjny nie oznacza, iż rozszerzona prawomocność winna mieć bezwzględny charakter wobec wszystkich przedsiębiorców. W związku z tym postulujemy, żeby ewentualne zmiany wprowadzone zostały z uwzględnieniem kierunku w którym poszedł Sąd Najwyższy wydając ww. uchwałę o sygn. III CZP 80/08.

Tym samym PKPP Lewiatan postuluje następujący kształt „rozszerzonej prawomocności wyroków”:

- Rozszerzona prawomocność wyroków winna się odnosić (obejmować) osoby które mogłyby wnieść powództwo przeciw temu samemu przedsiębiorcy o uznanie tego samego postanowienia wzorca za niedozwolone; a więc konsumentów, organizacji konsumenckich itp.; (podmioty o których mowa w art. 479³⁸ k.p.c.) Nie ma bowiem w naszej ocenie uzasadnienia do tego, ażeby wobec tego samego przedsiębiorcy toczyło

się kilka postępowań o uznanie tej samej klauzuli za niedozwoloną, skoro została ona uprzednio uznana za niedozwoloną. Zarówno zasada ekonomii procesowej, ale i podstawowe zasady logiki przemawiają za takim ujęciem rozszerzonej mocy wyroku.

- Rozszerzona prawomocność wyroków, a tym samym moc wiążąca nie powinna się natomiast rozciągać na wszystkich innych przedsiębiorców, którzy w postępowaniu o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolonego potencjalnie mogą być stroną pozwaną. Słusznie bowiem zauważył Sąd Najwyższy w przytoczonej wcześniej uchwale, że: „*Abstrakcyjna kontrola wzorca nie może prowadzić do generalnego wyłączenia danej klauzuli z obrotu, rzeczą sądu jest bowiem rozstrzygnięcie w konkretnej sprawie, dotyczącej określonego postanowienia konkretnego wzorca*¹.” W tym kontekście warto także podkreślić, iż do koniecznych przesłanek, które k.c. przewiduje dla uznania postanowień umowy zawieranej z konsumentami jako abuzywnych, należy m.in. „rażące naruszenie interesów konsumenta”. Przesłanka ta natomiast oznacza nieuzasadnioną różnicę w prawach i obowiązkach stron kontraktu na niekorzyść konsumenta. Odnosi się więc do konkretnie określonego stosunku zobowiązaniowego – nie jest natomiast badana w ujęciu abstrakcyjnym². Ponadto ograniczenie prawa innego przedsiębiorcy, który nie brał udziału w pierwotnym postępowaniu do obrony i wysłuchania, budzi wątpliwości co do zgodności z art. 45 Konstytucji, tzn. prawem do sądu, na co również słusznie zwrócił uwagę Sąd Najwyższy ww. uchwale.

Mając powyższe na uwadze, należy pamiętać, iż ewentualne przyjęcie w ustawie bezwzględnej „rozszerzonej prawomocności” wyroków SOKiK, w wyniku czego odnosić się będą do wszystkich przedsiębiorców, a więc również do tych, którzy nie byli stroną procesu, prowadzi do utraty możliwości obrony praw przez takich przedsiębiorców. Nie brali oni bowiem udziału w postępowaniu, w wyniku którego dane postanowienie zostało wpisane do Rejestru. Podkreślenia wymaga też fakt, iż takie samo postanowienie w przypadku jednego przedsiębiorcy może być uznane jako rażąco naruszające interesy konsumenta, zaś w przypadku innego przedsiębiorcy już nie.

Z tego powodu PKPP Lewiatan stoi na stanowisku, iż prawomocność wyroków SOKiK winna się odnosić tylko do stron postępowania, sądów i innych organów publicznych/państwowych (art. 365 k.p.c.), (w tym do tego przedsiębiorcy, w stosunku do którego w konkretnych okolicznościach tj. w konkretnym stanie faktycznym i w odniesieniu do konkretnego stosunku obligacyjnego uznano określone postanowienie wzorca za abuzywne) oraz do osób, o których mowa w art. 479⁴³.k.p.c., a więc tych, którzy byliby uprawnieni do wniesienia przeciwko temu przedsiębiorcy powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Postulujemy więc, ażeby zmiany dokonywane w przedmiotowym zakresie szły w kierunku aktualnego orzecznictwa Sądu Najwyższego, a więc w szczególności z uwzględnieniem treści uchwały o sygn. III CZP 80/08.

¹ Uchwała SN z 07.10.2008 r., sygn.: III CZP 80/08

² Zobowiązania – część ogólna, Zbigniew Radwański, Adam Olejniczak, C.H. Beck, 7 Wydanie, Warszawa, 2006, str.166 i 167

W związku z powyższym, PKPP Lewiatan proponuje zmianę art. 479⁴³ k.p.c., poprzez nadanie następującego brzmienia:

„Art. 479⁴³. Wyrok prawomocny ma również skutek wobec osób o których mowa w art. 479³⁸ od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ §2.”

- **Uwagi końcowe**

Podsumowując, zmiany w obecnych ramach prawnych Rejestru zaproponowane przez UOKIK generalnie należy ocenić pozytywnie. Na aprobatę zasługuje w szczególności propozycja polegająca na wprowadzeniu obligatoryjności sporządzania uzasadnień do wszystkich prawomocnych wyroków SOKIK, z tym zastrzeżeniem, że obowiązkiem tym należy również objąć wyroki wydawane przez sądy odwoławcze i Sąd Najwyższy, a dotyczące niedozwolonych postanowień wpisywanych do Rejestru. Również propozycja dotycząca okresowej weryfikacji Rejestru w zakresie aktualności wpisanych do niego klauzul jest pożądana. Jednocześnie niezbędne wydaje się również wprowadzenie odpowiednich rozwiązań dotyczących klauzul już wpisanych, w przypadku których brak jest uzasadnienia wyjaśniającego niedozwolony charakter danej klauzuli abuzywnej i kóre z tego powodu są nieczytelne.

Mniej ważną – choć nie bez znaczenia – jest kwestia przejrzystości Rejestru. Propozycja UOKIK w tym zakresie, polegająca na podziale klasyfikacji według branż zasługuje na aprobatę. W naszej ocenie należałoby jednak ponadto uporządkować klauzule według ich treści, tak, ażeby te same lub podobne klauzule nie powtarzały się w Rejestrze wielokrotnie.

Nie przekonywujący jest natomiast pomysł wprowadzenia procedury formułowania krótkiej, pisemnej tezy do wyroku. Po pierwsze, przyjmując, iż SOKIK obligatoryjnie sporządzał będzie uzasadnienia do wyroków, dodatkowe sporządzanie tezy – jak rozumiemy - przez UOKIK, nie wydaje się być uzasadnione. Ponadto praktyka taka rodziłaby niebezpieczeństwo administracyjnej ingerencji w treści wyroków niezależnych sądów, co budzi wątpliwości w kontekście zasady podziału władz. Co więcej można sobie wyobrazić problemy, które wynikłyby na przykład z ewentualnych rozbieżności między tezą a treścią wyroku (uzasadnienia). Mając to na uwadze, PKPP Lewiatan zdecydowanie opowiada się za **Opcją II b**), czyli obowiązkowym uzasadnianiem prawomocnych wyroków SOKIK, sądów odwoławczych i Sądu Najwyższego.

Najważniejszą zmianą, postulowaną przez przedsiębiorców, która nie została poruszana w analizowanym piśmie UOKIKu, jest – jak się wydaje – kwestia doprecyzowania rozszerzonej prawomocności wyroków wydawanych przez SOKIK. Środowisko przedsiębiorców nie widzi bowiem uzasadnienia dla kolejnych postępowań dotyczących *de facto i de iure* takich samych klauzul uznanych uprzednio jako niedozwolonych i wpisanych do Rejestru. W tym kontekście postulujemy ustawowe doprecyzowanie rozszerzonej prawomocności wyroków, poprzez ww. zmiany w k.p.c. Za taką zmianą przemawiają z jednej strony obecna rozbieżność w judykaturze, z drugiej zaś konieczność ustanowienia jasnych i przejrzystych norm w tym zakresie. Jednocześnie jednak negatywnie należy ocenić inicjatywę, które miałyby na celu ustanowienie bezwzględnego charakteru rozszerzonej prawomocności, a więc odnoszącej się do wszystkich przedsiębiorców. Uniemożliwiłoby to w praktyce należyłą obronę praw przedsiębiorców w sądach powszechnych i w związku z tym budziłoby wątpliwości na tle zgodności z art. 45 Konstytucji. Mając powyższe na uwadze proponujemy, ażeby ewentualne zmiany w

przedmiotowym zakresie szły w kierunku wyrażonym w treści uchwały Sądu Najwyższego z 07.10.2008 r. - sygn. III CZP 80/08.

Korzystając wreszcie z okazji, iż odbywają się konsultacje nad dalszym kształtem prawnym Rejestru, PKPP Lewiatan chciałby także zainicjować dyskusję dotyczącą ewentualnej całościowej zmiany modelu uznawania klauzul za abuzywne, korzystając na przykład z doświadczeń francuskich. Mógłby on mianowicie polegać na utworzeniu organu działającego np. właśnie przy UOKiK, a składającego się z przedstawicieli zarówno organizacji konsumenckich jak i przedsiębiorców, który to organ badałby orzeczenia SOKiK, pod kątem ustanowienia na ich podstawie norm prawnych, o charakterze generalnym, wprowadzanych w życie mocą aktu wykonawczego (wydawanego na mocy upoważnienia ustawowego przez Radę Ministrów lub danego Ministra). Na tej samej zasadzie organ taki rekomendowałby zmiany tego aktu.

Niewątpliwą korzyścią takiego rozwiązania byłaby możliwość kontroli takiego aktu prawa przez Trybunał Konstytucyjny, możliwość zmiany przepisów poprzez usuwanie z nich klauzul, które straciły „abuzywny” charakter, możliwość analizy danej klauzuli z punktu widzenia poglądów doktryny, orzecznictwa sądów powszechnych itp. oraz unikanie wielokrotnego wpisywania takich samych klauzul. Jednocześnie mamy świadomość, iż ostatnie uwagi dot. całościowej zmiany kształtu Rejestru, stanowią temat na dłuższą i - być może - przyszłą dyskusję i, że prawdopodobnie nie zostaną uwzględnione na obecnym etapie prac. Jednak w naszej ocenie również mogą się przyczynić do ulepszenia Rejestru, który funkcjonuje w obecnym kształcie.

PKPP Lewiatan, 22 czerwca 2011 r.